

NATIONAL ORIGINS OF UKRAINIAN TERMINOLOGY OF PHYSICAL CULTURE AND SPORT

OLHA BOROVSKA

L'viv State Institute of Physical Culture

One of the problems of the modern science is theoretical investigation of fields' terminology. The main aspects of ukrainian terminology of physical culture and sport development have been described in this article. The regulation and postforming of ukrainian sporting terminology require substantial research of terms forming sources and ways.

ДЕГУМАНІЗАЦІЯ СУЧАСНОГО СПОРТУ

СТАНІСЛАВ ВАРВ'ЯНСЬКИЙ, ОЛЕКСАНДР КУЦ

Полтавський кооперативний інститут

Львівський державний інститут фізичної культури

Всенародний гуманізм, пов'язаний із практичною діяльністю, що спрямована на створення необхідних умов для формування дійсно людських відносин між людьми, для вільного розвитку кожної особистості всебічного і гармонійного розвитку всіх членів суспільства.

Демократичне суспільство широко використовує різні засоби, методи, форми діяльності для створення високого матеріального добробуту, виховання людей, підготовки їх до діяльного життя, розвитку в них активності, життєдіяльності і життєздатності. Одним з таких засобів є спорт.

За своєю природою спорт як суспільне явище глибоко гуманний, тому що його мета і завдання в цілому відображають потреби прогресивного суспільства у формуванні всебічно розвинених його членів. Спорт є однією з форм прояву особистості через активну, експресивну діяльність, формою самовираження особистості. Фізичні вправи, що складають безпосередньо руховий зміст спорту, інтернаціональні, хоча часом носять специфічний національний відтінок у його народних модифікаціях. Вони відносяться байдуже до класів, рас, віросповідань.

У розвинених країнах (включаючи колишній Радянський Союз) урядами підкреслюється величезне виховне, політичне значення спорту, здійснюється піклування про спортсменів, високо оцінюються їхні заслуги перед батьківщиною, створюються необхідні умови для розвитку спорту. Усе це глибоко людяно і гуманно.

В останні десятиліття гуманізм входить у непримиренну суперечність із самою сутністю й усе більш поглиблених негативних тенденцій у світовому спорті. Усе далі віддаляючись від високих гуманістичних принципів олімпізму.

И.С. Кон (1967) дав таке визначення: «Під дегуманізацією праці розуміється насамперед його обездушеність». Дегуманізується і такий емоційний, ігровий у своїй сутності вид діяльності, як спорт.

Питання дослідження проблеми дегуманізації сучасного спорту в літературі не ставилися. Цей термін ще не ввійшов у науковий обіг вітчизняних учених. Уперше про дегуманізацію згадує Н.И. Пономарьов (1970, с. 116): «... економічні закони буржуазного суспільства ведуть до дегуманізації спорту як важливого явища громадського життя».

В.М. Выдрин (1971) відзначає, що дегуманізація спорту – явище ширше, ніж поняття «експлуатація в буржуазному професійному спорті». Оскільки спорт, як суспільне явище

носить атрибутивний характер, при капіталізмі постійно зростає його економічна, ідеологічна і політична залежність від держави. Дегуманізація починається з ідеологічних основ спорту капіталістичних країн, з його моральних засад. Він тією чи іншою мірою відчужується від таких суспільно-соціальних категорій, як людяність, свобода особи, рівність, людська гідність, всебічний розвиток, повага до особистості, братерство. А саме ці категорії насамперед і складають істотну частину змісту гуманізму.

Дегуманізуються людські відносини в сфері спорту, мотивація в спортивній діяльності. Відомо, наприклад, що засновник клану Кенеді - Джозеф охоче заохочував спортивні заняття своїх синів аж ніяк не в інтересах їхнього гармонійного розвитку. Й безумовно, він не бажав бачити їх серед спортсменів-професіоналів. Спорт давав силу, витримку, гартував волю, готував їх до боротьби зі своїми конкурентами, політичними й економічними ворогами й однодумцями за ідеологією.

Представники спортивної еліти сучасності випробовують усе наростаюче почуття соціальної неадаптації й емоційної самотності. Спортсмени створюють величезні моральні цінності, що неможливо виміряти. Капіталізм, експлуатуючи ці цінності в межах, обмежених політичними, престижними, економічними й іншими інтересами, відчужує спортсмена від створених ним цінностей.

Нікого зараз не дивує породжене капіталізмом професійного спорту в його нинішньому вигляді те, що наносить істотну шкоду спорту взагалі й аматорському зокрема..

Професіоналізм поглинає спортивну еліту й у першу чергу з нерозвинених країн. Крайні спортсмени залишають аматорський спорт у надії на заробітки в професійних лігах. Саме тому нині згасла тогочасна голосна слава колишніх країн Радянського Союзу, країн соціалістичного табору.

Найбільше яскраво дегуманізація виявляється в професійному спорті. Та сама діяльність, у залежності від системи психологічних мотивів, може переживатися як воля і як необхідність. У структурі і змісті професійного спорту, безперечно, є елементи волі (вибір позиції, манера на майданчику, рішення і т.п.). Однак домінувати буде примус, необхідність діяльності в цілому, оскільки спортсмен пов'язаний контрактом і фактично його діяльність дорівнює роботі на капіталістичному підприємстві. З цього приводу Н.И. Пономарьов (1970, с. 113) пише: «Можна зтверджувати, що професійний спорт не є ігровою діяльністю. Він розвивається за економічними законами капіталістичного суспільства, а не за законами виховання».

На жаль, сучасний спорт сприймається, насамперед, не як форма вираження особистості через діяльність, а як вид діяльності, що забезпечує придбання засобів існування. Моральне задоволення, насолода перемогою відходить на другий план і пригнічується необхідністю працювати (на ринзі, ковзанці, майданчику, у залі і т.п.), щоб забезпечити виконання умов контракту й одержати гроші за роботу.

Цінність морального боргу різко падає. Стиснуті кабальними контрактами спортсмени борються за рентабельність організації усього свого життя, побуту, режиму дня, у переважній більшості випадків жертвуючи не тільки фізичним здоров'ям, але й етикою, моральними принципами.

Дегуманізація торкнулася і величезних мас глядачів (телебачення, кіно, безпосередньо змагання), що прагнуть захоплюючих видовищ, і майже не приховують бажання побачити кров чи загибель учасників змагань. Жорстокість у спорті, змагальність в діях, нічого загального не мають зі справжнім спортом, цинізм поведінки й оцінок складає одну з огидних рис дегуманізації сучасного спорту.

Авторами навмисно зі зрозумілих причин окремі положення статті не підкріплюються фактами останніх спортивних подій, іменами видатних спортсменів і

спортивних функціонерів. Нам тільки хочеться поставити одне питання: спортивна Україна, який твій обраний шлях? Куди ми котимося ?

DEHUMANIZATION OF MODERN SPORT
STANISLAV VARVIANSKYI, OLEXANDR KUTS

Poltava Cooperative Institute

L'viv State Institute of Physical Culture

In this article authors pay attention to no discovered in scientific literature problem of dehumanization modern sport moving.

**ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ ДУМКИ В
ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА СПОРТУ В СЕРЕДОВИЩІ
ЗАРУБІЖНОГО УКРАЇНСТВА**

ОКСАНА ВАЦЕБА

Національний університет фізичного виховання і спорту України

Активне утвердження України у світовому співтоваристві, серед багатьох інших чинників, спонукає до об'єктивних досліджень щодо ролі та значення своєрідної форми українського соціуму - української діаспори. В останні роки на хвилі етнокультурного відродження, руйнації радянських ідеологічних стереотипів з'являються різноманітні публіцистичні та наукові публікації про історію розселення та сучасне становище українців за межами України. За підрахунками дослідників кожен четвертий-п'ятий українець у світі проживає за межами своєї історичної батьківщини [1, с. 21].

У нашій роботі ми поставили собі за мету проаналізувати особливості розвитку спорту в середовищі зарубіжного українства й, зокрема, вивчити процес формування та розвитку спеціалізованої літератури фізкультурної тематики.

Джерельною базою для такого дослідження слугували фонди низки наукових бібліотек України; бібліотек українських інституцій у Європі (Український Вільний університет у Мюнхені, Український католицький університет у Римі), в Канаді (Канадський інститут українських студій у Едмонтоні, бібліотека Українського Національного Об'єднання в Торонто, осередок української культури й освіти у Вінніпезі); каталоги Конгресової бібліотеки США та окремі приватні книгозбірні й колекції.

Вважаємо, що зародження й розвиток спорту, як самобутньої системи громадсько-суспільного життя в середовищі української діаспори, був би неможливий без відповідного науково-методичного забезпечення, відповідної пропаганди й популяризації занять фізичними вправами. При цьому варто враховувати, що розвиток спорту в діаспорі відбувається виключно на громадських засадах, з тими обмеженнями, які притаманні культурному розвитку етнічної групи.

Оцінити загалом процес творення спеціалізованої літератури доволі складно. Зумовлено це широким часовим та географічним діапазоном виходу друкованої продукції спортивної тематики поза межами України. На початку ХХ століття